

Fråga 1a

Weeks (2010) diskuterar hur sexualitet/er har fått olika innebörder och betydelse/r under de senaste decennierna. Vad är, enligt Weeks, utmärkande för hur sexualitet/er transformeras under "den sexuella perioden"? Ge två skilda exempel på detta och motivera ditt val. (5p, 2 s – tillsammans med 1b.)

Under "den sexuella perioden" - cirka 1960 och framåt - så transformeras sexualitet (och erotik) radikalt i och med den sexuella revolutionen. Istället för de tidigare dominerande sexologiska tankegångarna, som betraktar sexualitet ur ett "vetenskapligt" (betraktat som vetenskap då, inte i samma utsträckning nu) perspektiv, får nu mer progressiva röster utrymme. Dessa protesterade mot förbud och restriktioner och ville istället sätta ett positivt fokus på begär och lust.

Ett exempel på hur sexualitet transformerats är det minskade fokuset på äktenskap - både på äktenskapet i sig, och äktenskap som garant för livslång tvåsamhet. 1900-talets senare hälft medförde t ex stora framsteg för kvinnors rätt att ta ut skilsmässa. Förvisso sjönk den genomsnittliga åldern för giftermål mellan slutet av 1940-talet (27 år för män, 24,5 för kvinnor) och slutet av 1960-talet (26 år för män, 23,5 för kvinnor), men detta skedde samtidigt som den genomsnittliga åldern för första sexuella aktivitet sjönk, tabun mot sex innan äktenskap eroderade, och fertilitetsåldern sjönk (tack vare ökad välfärd).

Ett annat, bredare, exempel är hur sexualitet i allt högre grad skiljdes ifrån reproduktion. Sexualiteten förvandlades från något som är nödvändigt för barnafödande och i övrigt syndigt och ej önskvärt (åtminstone i officiell retorik), men i allt högre grad började folk bejaka sina sexuella begär och sätta fokus på njutning och lust. Symboliskt för detta är preventivmedlens ökade popularitet, som gör att inte bara intentionen med sexualitet förändras, utan även det faktiska resultatet - barnafödande kan konkret undvikas.

De exempel jag har valt har jag valt för att de tydligt beskriver en attitydförändring i synen på sexualitet: det ena vad gäller en specifik detalj och det andra i bredare termer. Exemplena är såklart inte heltäckande och beskriver inte andra transformeringar (eller andra resultat av transformering en), som t ex förändrade attityder gentemot sexualitet.

Fråga 1b

Weeks (2010) diskuterar hur sexualitet/er har fått olika innebörder och betydelse/r under de senaste decennierna. Hur förändras det genusvetenskapliga fältet under period III? Ge även här två exempel och motivera dina val. (5p, 2 s – tillsammans med 1a.)

Det genusvetenskapliga fältet har under de senaste decennierna (period III) breddats/förändrats på ett tämligen omfattande vis, rentav så till den milda grad att det bytt namn från det tidigare namnet kvinnoforskning.

Genusvetenskapliga studier involverar nuförtiden t ex queerteori, som är ett relativt nytt begrepp. Queerteori utmanar hela begreppet "kön" i den bemärkelse de flesta är van vid, utan menar att kön är helt och hållet socialt konstruerat, och att det därför inte är intressant att göra någon distinktion mellan kön (av naturen skapat) och genus (av kulturen skapat).

Samtidigt lyfter queerteori in ett ökat fokus på sexualitet, med teorier om hur kön/genus och sexualitet anknyter till varandra. Med queerteori ställer vi oss frågan om det är möjligt att tala om kön/genus utan sexualitet och vice versa. Därmed medför queerteorin även en kritik av tankar om att det ena skulle vara viktigare än det andra i fråga om kön/genus och sexualitet, och mjenar istället att de är lika viktiga (eller att deras "viktighet" inte går att mäta).

Ett annat exempel är införande av maskulinitetsstudier, eller mansforskning, under det genusvetenskapliga paraplyet. Att begreppet "mansforskning" nu är en etablerad del av genusvetenskapen belyser hur omvälvande förändringen av ämnet varit - det kallas ju tidigare "kvinnoforskning". Maskulinitetsstudierna undersöker hur mäns roll i samhället skapas och konstrueras.

De exempel jag har valt belyser två stora förändringar inom det genusvetenskapliga fältet - det ena relaterat till själva grundvalarna (om vad "genus" i "genusvetenskap" är) och det andra som en breddning av ämnet. Genusvetenskapsämnet har växt mer än vad som exemplifieras med här, såklart - transrelaterade frågor för inte bara in en ny dimension utan hamnar även lätt i konflikt med queerteori.

Fråga 2 (a)

Diskutera och motivera vad som skiljer/förenar radikala feministers¹ syn på att vara lesbisk under 1980-talet (Jeffrey, Rich, Wittig t.ex.) jämfört vår tid? (Kolm, Clarke t.ex.) (5p, 2 s.)

1980 skrev Adrienne Rich i "Obligatorisk heterosexualitet och lesbisk existens" att "det finns ett groende feministiskt politiskt innehåll i att välja en kvinna som kärleks- eller livspartner framför institutionaliserad heterosexualitet". lesbisk existens – det vill säga, att vara lesbisk – är en väg till frigörelse för alla kvinnor, det är att bryta ett tabu, att förkasta ett liv i tvång. Rich gör det tydligt att "lögnen om den obligatoriska kvinnliga heterosexualiteten" inte på något sätt är önskvärd.

Kort därefter, 1981, publicerades Cheryl Clarkes artikel "Lesbianism: an act of resistance" som både i rubriken och i den inledande meningen gör klart att lesbiskhet är – i den "mans-suprematistiska, kapitalistiska, misogynna, rasistiska, homofobiska, imperialistiska kulturen" (min övers.) – en motståndshandling. Lesbiska "avkoloniserar" sina kroppar, och de gör det medvetet – Clarke menar att man inte är lesbisk bara för att man som kvinna har sexuella-emotionella relationer med andra kvinnor, utan lesbianism är en ideologi. En ideologisk, politisk, och filosofisk väg till befrielse (från heterosexuellt tyranni, alltså – Clarke skriver explicit att hon inte försöker reifiera lesbianism och feminism).

Monique Wittig tar i sin artikel "One is Not Born a Woman" (1992) en materialistisk-feministisk ansats på frågan om kvinnoförtryck, och konstaterar därför att kvinnor inte är en "naturlig grupp". Vidare menar hon att vad denna ansats kommer fram till genom resonemang, konstaterar ett "lesbiskt samhälle" i praktiken: inte bara finns det ingen naturlig grupp av kvinnor (vilket lesbiska, inklusive Wittig själv, är levande bevis för) utan konceptet "kvinna" är en myt – som Simone de Beauvoir sade. Att vägra vara heterosexuell innebär följaktligen, medvetet eller ej, att vägra vara kvinna/man, eftersom klassen "kvinna" definieras i sin relation till klassen "man" (precis som proletariatet definieras i sin relation till bourgeoisie i marxistisk teori). Men Wittig menar likväl att arbetet för att upplösa

---

1 Jag har valt att tolka "radikala feminister" som "radikalfeminister", trots att andra feminister (queer-, liberal-, socialistiska feminister) mycket väl också kan anses vara "radikala" i betydelsen "som går till roten, grundlig, genomgripande". Denna tolkning har jag gjort eftersom de flesta av de namn som nämns – Jeffreys, Rich, Wittig, och Clarke – kommer från en radikalfeministisk idétradition.

konceptet ”kvinna” inte står i motsättning till att välja bort män till förmån för kvinnor i det sexuella/emotionella, därför att lesbianism är den enda sociala form ”vi” (kvinnor) kan leva fritt i.

Många år senare publicerar Camilla Kolm artikeln ”Politiskt vald lesbiskhet: Identitet som ambivalens” (2006) i vilken hon diskuterar djupintervjuer hon gjort med nio kvinnor som som är ”politiskt lesbiska”. Kolm menar att politiskt vald lesbiskhet idag har en undangömd tillvaro, och att konceptet – både bland allmänheten och i HBT-rörelsen – är upprörande, eftersom det menar att det finns en möjlighet att välja sin sexualitet. Bland de kvinnor som Kolm intervjuar kan det skönjas två spår: ett queerfeministiskt och ett radikalfeministiskt, där det senare har en retorik där kvinnor som kollektiv och patriarkatets förtryck betonas.

De radikalfeminister Kolm intervjuar ger inte uttryck för några större avsteg från den tidigare radikalfeministiska traditionen. De tycks vara inspirerade av de teoretiker som jag presenterar ovan – Rich, Clarke, Wittig – och andra radikalfeministiska teoretiker från den tiden, snarare än några från ”vår tid”. Kolm själv diskuterar i sin artikel inga radikalfeministiska perspektiv på lesbianism, utan diskuterar hur det är att vara politiskt valt lesbisk – oavsett om man är det av radikalfeministiska eller queerinfluerade (eller andra hypotetiska skäl).

Eftersom det är ont om material som presenterar en aktuell radikalfeministisk syn på lesbiskhet går det inte (med fötterna i kurslitteraturen) att jämföra radikalfeministers syn på lesbiskhet då och nu. Lena Gemzöe har i sin bok ”Feminism” (2002) flera avsnitt som handlar om radikalfeminism, men det handlar väldigt lite om lesbiskhet och av de framstående radikalfeminister som nämns är inga från ”vår tid” överhuvudtaget.

Frågan är vad detta beror på. Har radikalfeminismen som politisk rörelse förlorat tron på lesbianism som emancipatorisk praktik? Isåfall – varför skulle de ha gjort det? Eller är det så att andra feminismer tagit över efter radikalfeminismen så till den milda grad att det inte finns några radikalfeminister kvar som kan presentera en aktuell syn på politiskt vald lesbianism?

Fråga 3 (b)

Redogör för hur begreppet transgender förhåller sig till begreppen feminism, queer och homosexualitet. Vilka skillnader och olikheter finns? Hur kan dessa förklaras? Glöm inte att anknyta till kurslitteraturen (5 p; 1,5-2 s.).

Transgenderbegreppet är (som de flesta begrepp inom genusvetenskapen) komplicerat och mångtydigt. Till exempel kan det användas både för att beskriva de som kugger någonstans på ett spektrum som löper mellan "transvestit" (som t ex tar på sig "könskonträra" kläder ibland, av olika anledningar) till "transsexuell" (som vill byta eller har bytt sitt "sociala kön", och även vill byta eller har bytt ut sina könsorgan för att matcha den upplevda könsidentiteten). Virginia Price menade att hon som transgender hade bytt socialt kön (genom att bl a ta på sig kläder som matchar hennes könsidentitet) men inte var intresserad av några kirurgiska förändringar. (Stryker, 2006) Men begreppet kan också användas som paraplyterm för hela spektrat, ungefär som "transperson" ibland används på svenska.

För feminismen innebär existensen av transgender en utmaning. Susan Stryker (2006) menar att transgenderfrågor kräver att feminister tänker om fundamentala grunder i feminism: transgenderfenomen utmanar den förenande potentialen i kategorin "kvinna" genom att ifrågasätta kategorins gränser. Följaktligen har feminismen och transgender rörelsen inte haft en smärtfri relation: radikalfeministen Janice Raymond argumenterade kraftigt mot transsexuella (Whittle, 2006) och sade att "transsexuella är inte kvinnor. De är avvikande män" (Hird, 2000). Enligt Stephen Whittle (2006) har dock kritiken mildrats och Whittle själv, transsexuell man, blev den första mannen som fick skriva en ledare i brittiska Journal of Gender Studies. Myra Hird redogör för två feministiska svar på problematiken: 1) att införa fler kön än två, och 2) att avskaffa kön (2000).

Enligt Stryker (2006) så är transgender en del av queer-rörelsen. Samtidigt menar hon att transgender kom ungefär samtidigt som queerteorin och att de två har ett "nära och tidvis irriterat förhållande". Trots transgenders nära relation till queer så menar hon att queer ibland kan gå så långt i sin anti-heteronormativitet att den ibland formar en skadlig homonormativitet. Dessutom kan man ur ett queerperspektiv mena att transsexuella som "känner sig fångade i fel kropp" är lurade av en tvåkönsdiskurs och att transsexuellas önskan att kirurgiskt korrigeras sina könsorgan är ett uttryck för en

biologistiskt könssyn som går på kollisionkurs mot den konstruktivistiska syn på kön queerteorin står för.

Jens Rydström diskuterar i sin artikel "Varför behövs transhistoria?" (2008) relationen mellan transgender och homosexualitet. Rydström inleder med att berätta om att homosexuella ibland anklagas för att ha "stulit" transpersonernas historia. Före 1970-talet byggde mycket i den homosexuella kulturen på en lek med könsuttryck och könsidentiter – vilket ju nuförtiden förknippas med transgender – men i sin kamp för sexuellt likaberättigande fann gayrörelsen sig tvungna att definiera den egna gruppen och betona att de inte var könsöverskridare, utan helt enkelt "vanliga människor" som blev kär i andra av samma kön. Snart dog transtendenserna ut och glömdes bort, och för att passa in i 1970- och 1980-talets gayideologi var man tvungen att vara antingen man eller kvinna, och antingen homo- eller heterosexuell. Det är inte säkert att denna strategi var nödvändig, men den var uppenbart framgångsrik. Rydström diskuterar även andra exempel på hur transgenderkultur approprierats av gayrörelsen, till exempel hur den grönländska gayrörelsen tog de grönländska orden för "feminin man" och "maskulin kvinna" och istället lät dem betyda "bög" och "lesbisk".

Alla begrepp tycks vara splittrade inför begreppet transgender. Det är tydligt att samhället, även progressiva rörelser inom det, är uppbyggda kring en medveten eller omedveten tvåkönsideologi vilket gör det (dem) förvirrade det (de) möter transgenderbegreppet. Homosexualiteten förutsätter att man blir kär i någon av samma kön, vilket kräver att det är någorlunda lätt att könskategorisera – samma gäller för feminismen, som förutsätter att det ena könet står över det andra. Transgenderbegreppet visar sin sanna potential till huvudbry när även queerteorin, som inte alls intresserar sig för könskategorisering, blir oförmögen att helt och hållet att ta in alla transpersoner i sin fålla.

Men detta till trots verkar alla tre nu anstränga sig för att inte alienera transgender (eller varandra). Det upprättas t ex teoretiska ramverk som klarar av att ta in en feministisk kritik av manlig samhällsdominans och transgenders vägran att inordna sig i könsdualismen. Janice Raymond och den grönländska gayrörelsen till trots, tycks transgenderbegreppet gå en ljusnande framtid till mötes.